

REHABILITACE HELIODORA PÍKY

Soudní rehabilitace odsouzených v politických procesech

ANOTACE:

Aktivita blíže seznamuje žáky s životním osudem generála Heliodora Píky, na němž ukazuje nebezpečí totalitních režimů pro omezování osobní svobody člověka. Jejím prostřednictvím žáci pronikají do problematiky soudních rehabilitací a otevírají otázku (ne)potrestání viníků.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace

OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV, VMEGS, VDO (ZŠ)

OV: OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

OV: k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK: 13+

CÍLE:

Žáci:

- si uvědomují nebezpečí totalitních režimů pro omezování osobní svobody člověka;
- znají žádost o soudní rehabilitaci.

DĚLKA: 60 min.

POMŮCKY:

- **PRACOVNÍ LIST** pro každého žáka
- **KLÍČ K PRACOVNÍMU LISTU**
- **MATERIÁL**
- psací potřeby

POSTUP:

1. Před projekcí filmu rozdáme žákům **PRACOVNÍ LIST**. Sdělíme jim, že se jedná o fiktivní dokument z archivu StB, kde najdou neúplné informace o Heliodoru Píkovi, které se dochovaly. Dokument záměrně poškodili agenti StB, aby nemohlo dojít k obnově procesu, a tak je třeba některé informace doplnit. Bude záležet na žácích, aby doplnili co nejvíce informací, na jejichž základě by mohl být generál Píka v obnoveném procesu rehabilitován. Žákům vysvětlíme, co to znamená soudní rehabilitace (viz poznámka).
2. Následuje **projekce části filmu** (0:00–34 min.), pojednávající o životě a kariéře Heliodora Píky do roku 1945. Poté žáci samostatně vyplní pracovní list.
3. Rozdělíme žáky do skupin po třech až čtyřech, v nichž diskutují nad tím, co si zapsali. Společně si doplní informace, které při projekci nestihli zachytit.

4. Přečteme žákům rozsudek nad Heliodorem Píkou (viz **MATERIÁL**) a sdělíme jim, kdo požádal o rehabilitační soud.
5. Žáci sedí v kruhu, jeden z žáků představuje předsedu soudu a klade otázky, mluvčí z každé skupiny odpovídají na otázky a doplňují z pracovního listu chybějící údaje. Pokud potřebuje předseda soudu doplnit výpověď, požádá ostatní účastníky jednání (třidu) o doplnění. Diskuse probíhá tak dlouho, dokud žáci nedoplní celý pracovní list. Diskuse se účastníme pouze jako moderátor a případně vysvětlíme pojmy, kterým žáci dostatečně neporozuměli při sledování filmu.

REFLEXE:

Probíhá formou diskuse. Ptáme se: *Proč by měl být Heliodor Píka rehabilitován? Proč se ho totalitní režim obával? Proč se těmto procesům z 50. let minulého století říká politické? Na závěr můžeme přečíst, jak ve skutečnosti dopadla rehabilitace Heliodora Píky a také zda a kdo byl za tuto politickou vraždu potrestán (viz **MATERIÁL**).*

POZNÁMKA:

Pracovní list je určen pro žáky ZŠ. Žáci SŠ si poznámky, na jejichž základě by mohl být Heliodor Píka rehabilitován, zaznamenávají sami, bez pomoci pracovního listu.

Zákon č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, v preambuli uvádí: „*Odčinní křivd, k nimž v minulosti došlo porušováním zákonnosti na úseku trestního soudnictví, je základním předpokladem pro obnovení obecné a plné důvěry v socialistickou zákonnost a spravedlnost. Zejména je třeba, aby se urychleně dostalo plné rehabilitace občanům, kteří byli odsouzeni a potrestáni jako škůdci socialismu, ač se na zájmech socialistické společnosti trestnou činností neprovinili.*

Nelze však odstraňovat akty revoluční zákonnosti, oslabovat, či dokonce popírat socialistický právní řád. Rehabilitace nemůže se týkat nepřátel socialistické výstavby, kteří trestnými činy proti republice nebo jinou trestnou činností porušili platné zákony a byli podle nich právem potrestáni.“

Tento zákon byl po roku 1989 nahrazen zákonem č. 119/90 Sb., o soudní rehabilitaci.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Přestože jsem aktivitu realizovala s žáky 4. ročníku SŠ, využila jsem pracovních listů, které jsou doporučeny pro ZŠ. Dle mé zkušenosti lze s pracovním listem pracovat i s žáky vyššího ročníku, zejména mají-li problém s udržení pozornosti – lépe se jim v následující diskusi třídí informace.

Aktivita velmi zdařile pracuje s filmovým dokumentem. Pro její naplnění stačí promítnout prvních 30 minut filmu. Vzhledem k tomu, že žáci měli tendence vyplňovat pracovní list během projekce, raději jsem dokument v důležitých momentech zastavovala a případnou problematiku žákům vysvětlila.

Samotný pracovní list mapuje nejdůležitější mezníky v životě generála Heliodora Píky. Žáci díky tomu hlouběji pronikají do problematiky vykonstruovaných procesů, která bývá na vysvětlení i pochopení poněkud komplikovanější. Následná debata o rehabilitaci generála Píky nám posloužila i jako demonstrace uvolňování režimu na konci 60. let. Za důležitou a nadčasovou považuji otázku odpovědnosti jednotlivých straníků, a proto ji doporučuji v rámci závěrečné reflexe akcentovat.

Tereza Vodičková, SOU a SOŠ BEAN, s. r. o., Praha

FIKTIVNÍ ŽÁDOST O REHABILITACI HELIODORA PÍKY

Žádost o obnovu procesu a rehabilitaci

JMÉNO, PŘÍJMENÍ: .....

DATUM NAROZENÍ: 3. července 1 . . 7

MÍSTO NAROZENÍ: ŠTÍ . . . A u OP . . Y

DATUM ÚMRTÍ: 21. června 1 . . 9

MÍSTO ÚMRTÍ:

PŘÍČINA SMRTI:

STAV (svobodný – ženatý):

MANŽELKA:

DĚTI:

VZDĚLÁNÍ: gymnázium v .....

..... ve Francii

POVOLÁNÍ:

ZEMĚ, VE KTERÝCH PŮSOBIL VE SLUŽBÁCH ČESKOSLOVENSKÉ VLÁDY:

R . . . . . O jako .....

T . . . . . O pomáhá .....

S . . . . . Ý S . . Z pomáhá .....

BOJOVAL ZA PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY V ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍCH?

ANO – NE

PRACOVAL JAKO DIPLOMAT VE SLUŽBÁCH ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU?

ANO – NE

POKUD ANO, JAK?

ZASLOUŽIL SE O OBNOVU ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE?

ANO – NE

POKUD ANO, ČÍM?

ZDŮVODNĚNÍ, PROČ BY MĚL BÝT PROCES OBNOVEN A OBŽALOVANÝ REHABILITOVÁN:

FIKTIVNÍ ŽÁDOST O REHABILITACI HELIODORA PÍKY

Žádost o obnovu procesu a rehabilitaci

JMÉNO, PŘÍJMENÍ: **Heliodor Píka**

DATUM NAROZENÍ: **3. července 1897**

MÍSTO NAROZENÍ: **Štítina u Opavy**

DATUM ÚMRTÍ: **21. června 1949**

MÍSTO ÚMRTÍ: **věznice Bory, Plzeň**

PŘÍČINA SMRTI: **smrt provazem**

STAV (svobodný – ženatý): **ženatý**

MANŽELKA: **Marie Sehnalová**

DĚTI: **syn Milan**

VZDĚLÁNÍ: **gymnázium v Opavě
vojenská akademie a VŠ vojenská ve Francii**

POVOLÁNÍ: **voják – generál: vojenský atašé, zaměstnanec ministerstva obrany,
generální štáb čs. armády**

ZEMĚ, VE KTERÝCH PŮSOBIL VE SLUŽBÁCH ČESKOSLOVENSKÉ VLÁDY:

RUMUNSKO jako vojenský atašé
TURECKO pomáhá uprchlíkům před fašismem z Protektorátu Čechy a Morava
SOVĚTSKÝ SVAZ pomáhá budovat čs. jednotku v Buzuluku

BOJOVAL ZA PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY V ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍCH?

ANO (východní, západní fronta)

PRACOVAL JAKO DIPLOMAT VE SLUŽBÁCH ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU?

ANO

POKUD ANO, JAK?

Pomáhá uzavřít Malou dohodu a bojovat proti nastupujícímu komunismu a fašismu v Evropě.

ZASLOUŽIL SE O OBNOVU ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE?

ANO

POKUD ANO, ČÍM?

Zasloužil se o osvobození ČSR organizováním čs. jednotky v Buzuluku, podporoval SNP, účastnil se podpisu československo-sovětské spojenecké smlouvy.

ROZSUDEK VOJENSKÉHO SENÁTU STÁTNÍHO SOUDU

„Obžalovaný generál Heliodor Píka, narozený 3. července 1897 ve Štítině, je vinen z žalovaných skutků a odsuzuje se podle § 6, odst. 2/II, podle zákona 50/23 za použití § 45 a 96 vojenského trestního zákona kromě kasace a ztráty čestných odznaků a vyznamenání k trestu smrti provazem.“

Rehabilitace

Z iniciativy generálova syna Milana Píky a obhájce Rastislava Váhaly byl v roce 1968 proces obnoven. Nezávislý vojenský soud dospěl k závěru, že neexistuje žádný důkaz o vyzrazení zvláště důležitého státního tajemství generálem Píkou. Příprava i průběh procesu v roce 1949 jsou zřetelně poznamenány režií, podle níž vyšetřování a proces měly jen dokázat předem přijaté závěry a rozhodnutí politických organizátorů. Generál Píka byl zatčen a vězněn bez jakýchkoli usvědčujících důkazů. Základní dokument, který měl Píku usvědčit ze špionáže, je prokazatelně falzifikát.

Soud zprostil Heliodora Píku v plném rozsahu obžaloby bývalého Státního soudu. Spravedlnosti bylo učiněno zadost, generál Píka byl plně rehabilitován. Soudní znalec plukovník Zadina spáchal sebevraždu.

Nepotrestaní zúčastnění

Justiční vražda se stala v roce 1949, většina aktérů je dnes po smrti. Jediný žijící člověk prokazatelně spoluodpovědný za smrt generála Píky, bývalý prokurátor **Karel Vaš**, byl postaven před soud až v roce 2001. Ten ho uznal vinným a odsoudil k sedmi letům vězení, ale vyšší soud jednání zastavil, protože trestný čin už byl v roce 1994 promlčen. Jeho rozhodnutí je konečné.

Karel Vaš, bývalý tajný spolupracovník sovětské NKVD, tak unikl trestu a necítil potřebu se za své činy přítomnému Milanu Píkovi omluvit. Neomluvil se ani nikdo s komunistů.

Omluvil se jen jeden člověk. Nečekaně k němu přistoupil, objal ho a se slzami v očích řekl:

„Je mi to opravdu moc líto, za celou rodinu se vám omlouvám... jsem syn Bedřicha Reicina... byla to vražda!“